

Ladislav Vojáček / Karel Schelle / Jaromír Tauchen

DĚJINY PRÁVNICKÉ FAKULTY MASARYKOVY UNIVERZITY

---

1 9 1 9 – 2 0 1 9

MASARYKOVA UNIVERZITA

Vzor citace

VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Jaromír TAUCHEN. *Dějiny Právnické fakulty Masarykovy univerzity 1919-2019: Díl 1 – 1919-1989*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2019, 574 s. Spisy Právnické fakulty MU č. 646. ISBN 978-80-210-9240-2, 978-80-210-9239-6 (soubor), 978-80-210-9241-9 (2. svazek)

CIP - Katalogizace v knize

Vojáček, Ladislav

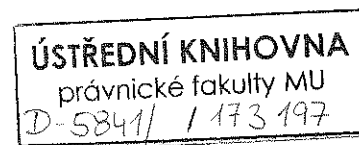
Dějiny Právnické fakulty Masarykovy univerzity 1919-2019. Díl 1, 1919-1989 / Ladislav Vojáček, Karel Schelle, Jaromír Tauchen. – 1. vydání. – Brno: Masarykova univerzita, 2019. 574 stran. – Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, svazek č. 646. ISBN 978-80-210-9240-2, 978-80-210-9239-6 (soubor), 978-80-210-9241-9 (2. svazek)

378.093.5:34* 34(091)* (437.322)* (048.8:082)*

- právnické fakulty
- právní dějiny
- Brno (Česko)
- kolektivní monografie

34 – Právo [16]

Recenzoval prof. JUDr. Petr Hajn, DrSc.

© 2019 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-9240-2

ISBN 978-80-210-9239-6 (soubor)

ISBN 978-80-210-9241-9 (2. svazek)

Obsah

Úvodem.....	9
Právnická fakulta MU v letech 1919—1939 (1945)	13
1 / Vznik a právní povaha Masarykovy univerzity.....	15
1.1 Snahy o založení české univerzity na Moravě.....	15
1.2 Vznik Masarykovy univerzity.....	20
1.3 Právní povaha československých univerzit, jejich správa a řízení.....	24
2 / Konstituování právnické fakulty.....	28
2.1 Vznik právnické fakulty.....	28
2.2 Organizace fakulty.....	30
2.3 Budování materiálního zázemí – nová budova.....	33
3 / Učitelé fakulty.....	44
3.1 Profesori a soukromí docenti.....	44
3.2 Učitelé brněnské fakulty.....	49
3.3 Líheň budoucích učitelů – asistenti.....	54
3.4 Platy vysokoškolských učitelů.....	55
4 / Posluchači.....	57
4.1 Iuris studiosus (et iuris studiosa).....	57
4.2 Posluchači práv v Brně.....	58
4.3 Studentské spolky.....	61
4.4 Sociální poměry studentů práv.....	62
5 / Organizace studia.....	69
5.1 Studijní program.....	69
5.2 Zkoušky.....	76
5.3 Brněnští učitelé a reforma právnického studia.....	81
6 / Literární činnost brněnských učitelů.....	88
6.1 Charakter publikací.....	88
6.2 Časopisy spjaté s fakultou.....	93
7 / Právnická fakulta a novokantovská brněnská právní škola.....	99
7.1 Novokantovská brněnská právní škola.....	99
7.2 Hledání místa na slunci.....	101
7.3 Literární obraz novokantovské brněnské právní školy.....	103
7.4 Brněnská normativní teorie.....	109
7.5 Teleologická koncepce Karla Engliše.....	115
7.6 Právní filozofie Jaroslava Kallaba.....	117
7.7 Juriologie Františka Roučka.....	121
8 / Rozvoj jednotlivých oborů.....	124
8.1 Právní dějiny, církevní právo a srovnávací právo.....	124
8.2 Římské právo.....	132
8.3 Občanské právo hmotné a procesní.....	135
8.4 Obchodní, směnečné a pojišťovací právo.....	149
8.5 Trestní právo a trestní řízení.....	154
8.6 Ústavní právo, státověda a správní právo.....	163
8.7 Národohospodářská věda, finanční právo, statistika.....	177
8.8 Mezinárodní právo veřejné a soukromé.....	191

9 / Pomnichovské změny a zavření vysokých škol	196
9.1 Změny studijních předpisů	196
9.2 Zásahy do personálních poměrů	198
9.3 Zavření českých vysokých škol	201
Epilog: „Jaká to krvavá ironie!“ (Doba nesvobody 1939 až 1945)	203
Právnická fakulta MU v letech 1945—1950 (1969)	213
1 / Poválečná obnova fakulty v letech 1945–1948	215
1.1 Organizace fakulty	216
1.2 Učitelé	221
1.3 Posluchači	227
1.4 Výuka	231
1.5 Věda	239
1.6 Reforma studia	242
1.7 Společenské dění	246
2 / Od února 1948 do zrušení fakulty v roce 1950	247
2.1 Únor 1948 a jeho bezprostřední důsledky na fakultě	247
2.2 Akční výbory na brněnské fakultě	249
2.3 „Očista“ učitelského sboru	253
2.4 Disciplinární řízení proti trestně stíhaným profesorům	256
2.5 Fakultní sbor	256
2.6 Doplnění učitelského sboru	261
2.7 Prověrky posluchačů	262
2.8 Změny ve výuce	269
2.9 Věda	272
3 / Zrušení právnické fakulty v roce 1950	274
Právnická fakulta MU v letech 1969—1989	279
1 / Obnovení právnické fakulty 1968–1969	281
1.1 Koncepce znovuoobnovené právnické fakulty	305
2 / Právnická fakulta v době normalizace	310
3 / Výstavba právnické fakulty 1969–1989	329
4 / Organizační struktura a řízení právnické fakulty 1969–1989	336
4.1 Děkan	337
4.2 Proděkani	339
4.3 Vědecká rada fakulty	341
4.4 Komise	342
4.5 Tajemník fakulty a děkanát	343
4.6 Vedoucí učitel ročníku a vedoucí učitel studijní skupiny	343
4.7 Katedry	346
4.8 Knihovna	346
5 / Katedry právnické fakulty 1969–1989	355
5.1 Katedra dějin státu a práva	355
5.2 Katedra teorie státu a práva a sociologie	359
5.3 Katedra státního práva	363
5.4 Katedra mezinárodního práva	366

5.5 Katedra správní vědy a správního práva	368
5.6 Katedra trestního práva	371
5.7 Katedra občanského práva	374
5.8 Katedra hospodářského, finančního, pracovního etc. práva	379
5.9 Oddělení celouniverzitních pracovišť na právnické fakultě	384
5.10 Výzkumné pracoviště ekonomiky a řízení nevýrobní sféry (VPEŘ NS)	391
5.11 Personální obsazení kateder	393
6 / Studium a pedagogická činnost 1969–1989	397
6.1 Přijímací řízení 1969–1989	397
6.2 Organizace denního studia a studijní plány	412
6.3 Pedagogická činnost	424
6.4 Skupinová učitelé a jejich role	429
6.5 Průběh přednášek a seminárních cvičení, vztah studentů a učitelů	430
6.6 Zkoušky, prospěch a jeho hodnocení	432
6.7 Využívání techniky při výuce	442
6.8 Péče o nadané studenty	444
6.9 Studium při zaměstnání a jeho specifika	446
6.10 Závěr studia	449
6.11 Absolventi a jejich rozmisťování	453
6.12 Postgraduální studium (1969–1989)	454
7 / Vědecko-výzkumná činnost a zahraniční styky 1969–1989	465
7.1 Významné konference (1969–1989)	477
7.2 Publikační činnost (1969–1989)	479
7.3 Studentská vědecká a odborná činnost (SVOČ)	486
7.4 Zahraniční styky	497
8 / Rigorózní řízení 1969–1989	507
9 / Aspirantura a vědecká příprava 1969–1989	513
10 / Habilitační a profesorské řízení 1969–1989	518
11 / Politicko-výchovná práce na fakultě a komunistická výchova 1969–1989	521
11.1 Ideologický profil studentů	527
11.2 Politicko-výchovná práce na kolejích	531
11.3 Účast KSČ a společenských organizací na komunistické výchově	533
12 / Činnost Komunistické strany Československa na fakultě 1969–1989	544
13 / Činnost společenských organizací na fakultě 1969–1989	550
13.1 Socialistický svaz mládeže (SSM)	550
13.2 Svaz československo-sovětského přátelství (SČSP)	558
13.3 Revoluční odborové hnutí (ROH)	562
13.4 Československý červený kříž (ČSK)	568
Zdroje otištěných fotografií	569
Zdroje otištěných archiválií	572

ÚVODEM

„Nemá-li býti univerzita nebo univerzitní fakulta pouhým učilištěm, vzdělávajícím dorost podle předepsaného učebního plánu v předepsaných oborech vědních, musí si vybudovati svůj směr, svoji individualitu a svoji tradici.“

Zdeněk Neubauer

Masarykova univerzita a její právnická fakulta v roce 2019 dospívají ke stu letům od svého vzniku. Takové výročí je nesporně skvělou příležitostí k ohlédnutí. A nic na tom nemění fakt, že těch sto let nebylo plnohodnotných. Celá univerzita studentům nuceně zavřela své dveře brzy po vzniku Protektorátu Čechy a Morava a její právnická fakulta znovu v roce 1950, tentokrát na téměř dvacet let.

Je nasnadě, že na právnické fakultě se vhodné příležitosti k ohlédnutí chopili členové pracoviště, které má historii, resp. právní historii, v popisu práce. Historie právnického vzdělávání a právnických učilišť, byť pouze jako okrajová záležitost, pro niž se ve výuce najde jen velmi málo prostoru, k právní historii totiž neodmyslitelně patří. Když se autorům dostalo velkorysé podpory, mohli se rozmáchnout a do historie fakulty se ponořit skutečně důkladně. Přestože sté výročí je důvodem k oslavě, a slavit se samozřejmě bude, jejich cílem nebylo psát „oslavnou“ historii, ale historii zachycující všechno podstatné z fakultního dění, tedy neskrývat i její poněkud ušmudlané stránky. A to v tomto případě vůbec není jednoduchá záležitost. Jde z velké části o historii výrazně mladou, nadmíru živou a zároveň svým způsobem okrajovou. Proto se ještě nemohla usadit v konfrontaci více různých už dříve prezentovaných subjektivních náhledů. Proto také ani mezi autory vždy nevládla shoda v tom, jak tu kterou událost zachytit, co v ní jako podstatné spíše akcentovat a co naopak potlačit. Autoři však chtějí čtenáře ujistit, že vždy postupovali sine ira et studio a že prezentovali jen dostatečně doložené skutečnosti.

Před autory tedy stál nelehký úkol, protože v kontextu celého stoletého vývoje vstupovali na pole z velké části neorané. Sice mohli navázat na některé své starší práce, případně na práce jiných autorů, zejména bývalých a současných pracovníků Archivu MU, ty se však vesměs vztahovaly jen k meziválečnému období, případně k fungování obnovené fakulty v letech 1945 až 1950. Celou práci proto museli primárně opřít o vlastní archivní výzkum. Vypomáhali si však též osobními svědectvími pamětníků, dobovými studijními příručkami (Seznamy přednášek, Studijní programy, Studijní katalogy) a informacemi z databází, zejm. z webových stránek univerzity a fakulty a z Informačního systému MUNI (dále i IS). O poskytnutí podkladů požádali též vedoucí jednotlivých pedagogických pracovišť. Ve vztahu k období po roce 1969, resp. 1968, kdy se obnovení fakulty začalo intenzivně připravovat, tak jde o informace vesměs dosud nikde nepublikované, navíc ne vždy korespondující s tradovaným

povšechným vnímáním tehdejšího dění. Například jako mylná se ukázala představa, že se o znovuoobnovení fakulty rozhodující měrou zasloužili „buržoazní profesori“ z poválečného období, kteří se však k již rozběhnutému procesu připojili až dodatečně. Podobně se s realitou rozchází vžitá představa, že v roce 1950 brněnskou fakultu zrušili hlavně proto, že se na ní pěstovala normativní teorie.

Zdroji archivního výzkumu byly v prvé řadě fondy Archivu Masarykovy univerzity (dále i A MU), čítající stovky kartonů, ale též materiály z Národního archivu (dále i NA), pokud se vztahují k fakultě. Jejich vyhledání a zpracování představovalo několikaletou intenzivní práci. Přes obrovský objem však zkoumané archiválie samy o sobě ucelený pohled na dění na fakultě neposkytují. Například ve vztahu k meziválečnému období jsou klíčové zápisy z jednání profesorského sboru k dispozici v ucelené podobě jen pro období let 1938 až 1939 (dění na fakultě v této době však lze celkem dobře rekonstruovat z dalších archiválií, zejm. z osobních spisů profesorů a soukromých docentů, zpráv o fakultě čas od času publikovaných ve fakultní Vědecké ročence, Seznamů přednášek nebo z publikovaných i nepublikovaných vzpomínek přímých aktérů). „Děravé“ jsou ovšem – z různých důvodů – především materiály z posledních desetiletí. Z období let 1969 až 1989 v archivu chybí zejména materiály z činnosti fakultních organizací KSČ a společenských organizací. Relativně ucelené jsou archiválie z devadesátých let, zcela však chybí materiály z posledních desetiletí, což z části souvisí i s elektronizací studijní a personální agendy.

Autoři jsou si tedy vědomi, že jejich výklad je ucelený jen do té míry, pokud jim to dostupné materiály umožnily. Zatímco pro období let 1919 až 1950 měli v konečném důsledku podkladů dostatek, ve vztahu k poslednímu padesátiletí jim ani další možné zdroje informací situaci vždy neulehčily, a to především ve spojení s každodenním životem fakulty. Hodně si slibovali od osobních svědectví, i když si byli vědomi limitů spojených s tzv. oral history, tj. zejména selhávání lidské paměti. Bohužel se však nesetkali s velkou ochotou pamětníků o dění na fakultě vypovídat, případně jen poskytnout dobové fotografie a jiné dokumenty. Proto by chtěli ocenit zejména přístup doc. JUDr. Vojtěcha Šimíčka, Ph.D., jehož materiály a osobní svědectví umožnily rekonstruovat dění po 17. listopadu, především fungování stávkového výboru, JUDr. Danuše Spáčilové, která dala autorům k dispozici fotografický materiál z činnosti bývalého Socialistického svazu mládeže, a pracovník knihovny za poskytnutí kronik, které si dlouhá léta vedou. Jen o málo úspěšnější byli autoři při snaze získat u vedoucích kateder ucelené informace o personálním složení jejich kateder, výuce a vědecké práci v posledním třicetiletí. Za zpracování komplexních textů proto děkují J. Svatoňovi a M. Večeřovi, za podklady M. Pekárkovi, I. Jančářové a dalším členům Katedry práva životního prostředí, dále též J. Bejčkovi, D. Kosařovi a R. Polčákovi a D. Galajdové a za dodatečné revize kapitol, věnovaných jejich katedrám, už jmenovaným a J. Hurdíkovi, V. Kalvodové, F. Křepelkovi, S. Skulové a P. Mrkvýkovi. Za informace o vzniku a ukončení pracovního poměru jednotlivých učitelů patří dík paní ing. Dagmar Pipalové.

Velkou část důležitých informací nejen o výuce autoři získávali ze Seznamů přednášek a je později nahrazujících Studijních programů a Studijních katalogů. Bylo je však třeba, pokud to bylo možné, pracně ověřovat. Ukazovalo se totiž, že tvůrci těchto příruček některé údaje občas mechanicky nebo omylem jen převzali z předchozího roku. Příručky se však především vydávaly s určitým předstihem, takže nepostihovaly neplánované změny, k nimž občas docházelo, případně je registrovaly až se zpožděním. Dalším cenným pramenem informací, zejména pro pedagogickou oblast, byly výroční zprávy, i když jejich pojetí se v průběhu doby

měnilo, a tím se měnila i jejich vypovídací hodnota. Podobně jako řada dalších důležitých informací zejména pro poslední dvě desetiletí jsou přístupné na webových stránkách fakulty. Mnohé informace autoři vytyžili z Informačního systému MUNI.

Obsahově se textová část této publikace dělí do dvou částí. Obsáhlejší první tvoří chronologicky členěný výklad o historii fakulty. Sestává ze čtyř oddílů, zachycujících čtyři fáze vývoje fakulty (1919 až 1939, 1945 až 1950, 1969 až 1989 a 1989 až 2018). První tři jsou tedy odděleny dvěma mezidobími, v nichž se na fakultě nevyučovalo, zatímco třetí a čtvrtý štěpí sametová revoluce. V každém z oddílů najdete především popis obecného dění na fakultě včetně jejího umístění, které se několikrát měnilo, organizační struktury, postavení učitelů a studentů, výuky a vědecké práce. První oddíl zachycuje též snahy o založení české univerzity na Moravě a stručnou charakteristiku situace po zavření českých vysokých škol. Podobně závěr druhého oddílu připomíná též osudy studentů, učitelů a fakultní budovy po roce 1950. Do třetího autoři zase vstoupili ohlédnutím za přípravou znovuootevření fakulty.

Jelikož fakultu představují především lidé, sestává druhá část textu z medailonů učitelů fakulty. Obsahuje životopisy již nežijících profesorů a docentů (s vyloučením soukromých docentů z období let 1919 až 1950). Jejich rozsah se někdy dost různí, zejména proto, že životní osudy některých učitelů, zejména pokud se rozhodli věnovat i politické kariéře nebo je v nevhodné fázi jejich života zastihl některý z mnoha politických zvrátů minulého století, byly velmi komplikované, zatímco životní dráha jiných jakoby byla předem nalinkována.

Nedílnou součástí *Dějin Právnické fakulty MU v Brně* je obrazová dokumentace. Lze ji rozdělit do tří částí. První část fotografií dokresluje výklad přímo v textu, druhou jsou portrétní fotografie a fotografie titulních stran základních děl, připojené k medailonkům jednotlivých učitelů, a konečně třetí tvoří tematicky uspořádané celky na konci celé publikace (portréty děkanů, budovy, insignie, vestibul a aula, razítka). Autoři prostřednictvím obrazových příloh čtenářům zpřístupňují nejen osoby a události, ale též rozmanité dobové dokumenty a jiné artefakty. Velkou část fotografií proto autoři převzali z Archivu Masarykovy, ale řadu získali z jiných zdrojů. Pokud si stýskali nad malou ochotou některých kolegů poskytnout osobní svědectví a fotografie, opakem byli potomci zemřelých profesorů a docentů, které se autorům podařilo – někdy dosti obtížně – vyhledat a oslovit. I díky nim soustředili bohatý fotografický materiál, včetně mnoha dosud nepublikovaných snímků, zejména portrétních fotografií nebo momentek z dění na fakultě v přelomových dnech konce roku 1989 a začátku roku následujícího. Za připomenutí stojí i to, že publikace zachycuje na fotografiích jednotlivých kateder všechny učitele, působící v letním semestru 2017/2018 v pracovním poměru na fakultě, a fotografii též administrativní pracovníky.

Vzhledem k velkému rozsahu se publikace dělí do dvou dílů. První zachycuje vývoj fakulty od roku 1919 do roku 1989, druhý obsahuje období let 1989 až 2018, životopisy, cizojazyčné resumé, soubory obrazových příloh a jmenový rejstřík.

Už z uvedeného, ale ještě zřetelněji z textu, který následuje, je zřejmé, že autoři by se neobešli bez pomoci pracovníků Archivu MU na čele s Mgr. Luďkem Navrátilem, za niž si jeho pracovníci zaslouží velký dík. Poděkovat by chtěli především paní Mgr. Jitce Měřinské za vstřícnost a ochotu při vyhledávání studijních materiálů.